

Kopsavilkums

Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam īstenošanas ziņojumam par 2024. gadu

Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam (turpmāk - LAP) ietvaros Latvija ir izvēlējusies ieviest 16 atbalsta pasākumus, kuru īstenošana, ievērojot atbalstāmās prioritātes un administrēšanas kapacitāti, ir pakāpeniski uzsākta 2014. gadā (galvenokārt platībatkarīgie maksājumi un pasākums M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos"), lielāko daļu projektveidīgo pasākumu īstenošanu uzsākot 2015. un 2016. gadā. Atsevišķu pasākumu īstenošana tika uzsākta plānošanas perioda vidū, tikai 2017. un 2018. gadā (M16 "Sadarbība", atsevišķi M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" apakšpasākumi). 2020. gadā pēc grozījumiem LAP iekļauts vēl viens jauns apakšpasākums M2.3 "Atbalsts konsultantu apmācībai".

Kopumā no LAP īstenošanas sākuma līdz 2024. gada beigām izsludinātas 136 projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas. 2024. gadā tika izsludinātas 5 kārtas.

Tāpat 2024. gadā pasākumā M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" turpinājās 2022. gadā noslēgtie 19 līgumi ar atklātā konkursa uzvarētājiem par demonstrējumu nodrošināšanu augkopības nozarē, kā arī tika turpināta 2023. gada sākumā noslēgto 11 līgumu izpilde par demonstrējumu nodrošināšanu lopkopības nozarē apakšpasākumā 1.2. "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem".

Tāpat 2024. gadā turpinājās 2023. gadā noslēgtā līguma izpilde (SIA LLKC) par pakalpojuma sniegšanu. apakšpasākumā 1.3. "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem".

Pasākumā M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" 2024. gadā tika turpināta noslēgto līgumu izpilde par individuālu konsultāciju sniegšanas nodrošināšanu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.

Līdz 2024. gada beigām atbalsta saņēmējiem ir izmaksāts publiskais finansējums un Eiropas Komisijai nodeklarēts 1 907,0 milj. EUR apmērā jeb 94,2% no periodā pieejamā finansējuma, t.sk. Eiropas Savienības Atveseļošanās Instrumenta (ESAI) finansējums 66,8 milj. EUR.

Kopumā izsludinātajās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtās no plānošanas perioda sākuma iesniegti 84 818 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 2 086,5 milj. EUR, no tiem līdz 2024. gada beigām apstiprināti un īstenoti vai vēl ir īstenošanā 61 943 projekti ar publisko finansējumu 1 268,2 EUR apmērā jeb 98,0% no plānotā finansējuma.

Vislielākais apstiprinātais publiskais finansējums, kā arī visvairāk apstiprināto projektu ir atbalsta pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumos 4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" – 8 737 projekti ar kopējo publisko finansējumu 597,4 milj. EUR un 4.2. "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" 449 projekti 150,6 milj. EUR apmērā. Nākamais lielākais apstiprinātais publiskais finansējums ir pasākumā M07 "Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos" ar atbalstītiem 364 projektiem un izmaksāto atbalstu 123,6 milj. EUR apjomā, par kuriem ir sakārtoti pašvaldību ceļi 1 559 km garumā un pasākums jau ir pilnībā īstenots.

Apakšpasākumā 4.3. “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” ir apstiprināts 891 projekts ar 95,3 milj. EUR lielu publisko finansējumu. Liela aktivitāte bija vērojama apakšpasākumā M19.2. “Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju” ar 5 297 apstiprinātajiem projektiem par 94,2 milj. EUR.

Pārskata periodā turpinājās atbalsta izmaksa platībatkarīgajā atbalsta pasākumā M12 “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 mežu teritorijām” un 2024. gadā pasākumā M12 ietvaros atbalstam pieteicās 3 349 pretendenti, deklarējot 50 837 ha lielu meža zemes platību, bet kopumā visā periodā ir atbalstīti 53 230,7 ha, kas veido 89,0% no LAP plānotās mērķa vērtības. Pārējie LAP platībatkarīgie pasākumi ir noslēgušies un sākot no 2023. gada tiek atbalstīti Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskā plāna 2023.-2027. gadam ietvaros.

LAP īstenošanai šajā plānošanas periodā ir noteiktas 6 galvenās prioritātes, no kurām vislielākais publiskā finansējuma apjoms (neskaitot papildus valsts un ESAI finansējumu, LAP 13.1 redakcija) ir paredzēts divām no prioritātēm – P4 “Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību” (654,2 milj. EUR) un P2 “Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu” (588,7 milj. EUR).

2024. gada beigās šajās prioritātēs bija arī visaugstākie izpildes rādītāji: vislielākais izmaksātais publiskais finansējums (kopā ar valsts papildus un ESAI finansējumu) 671,7 milj. EUR apmērā jeb 97,8% no plānotā bija P4 prioritātē, bet prioritātē P2 tika izmaksāti 599,1 milj. EUR jeb 92,0% no prioritātei atvēlētā finansējuma. P6 prioritātē kopējie publiskie izdevumi apgūti 96,7% no plānotā jeb 252,9 milj. EUR apmērā.

Savukārt ne tik strauja virzība ir uz prioritāšu P3 un P5 izvirzītajiem mērķiem. Tā P3 prioritātē uz 2024.gada beigām ir izmaksāts finansējums 83,9% no LAP paredzētā jeb 140,5 milj. EUR. P5 prioritātē pēdējā gada laikā ir vērojams ievērojams progress finansējuma apgūvē par 15,1 procentpunktu, sasniedzot 87,6% no plānotā jeb 154,4 milj. EUR. Kopumā virzība uz LAP izvirzītajiem mērķiem ir vērtējama kā sekmīga.

2022.gadā tika uzsākta faktiska finanšu instrumentu (FI) ieviešana, parakstot finansēšanas nolīgumu starp Lauku atbalsta dienestu un A/S “Attīstības finanšu institūciju ‘Altum’”, bet 2024.g. martā tika apstiprināta precizētā finanšu instrumentu investīciju stratēģija un ieviešanas plāns, paredzot FI ieviešanai finansējumu 25,0 milj. EUR apmērā.

Kopš FI ieviešanas “Altum” tika veikti avansa maksājumi 21,0 milj. EUR apmērā un līdz 2024. gada beigām “Altum” veica maksājumus gala saņēmējiem ar kopējo publisko finansējumu 18,95 milj. EUR apmērā jeb 90,2% no sākotnēji piešķirta avansa maksājuma. Lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmas ietvaros tika izsniegti 508 aizdevumi un piešķirtas 8 garantijas izmantojot ELFLA finanšu līdzekļus.

2024. gads lauksaimniecības un pārtikas nozarē raksturojās ar vairāku apstākļu kopumu, kas ir radījis nelabvēlīgus apstākļus un ietekmējis lauksaimniecības un pārtikas produktu ražošanas nozares uzņēmumu ekonomisko dzīvotspēju. Jāņem arī vērā, ka Krievijas īstenotais karš Ukrainā joprojām būtiski un tieši ietekmē lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumus Latvijā, pakļaujot tos ilgstošas krīzes spiedienam, pasliktinot lauksaimnieku finansiālo situāciju un rentabilitāti.

2024. gadā Latvija piedzīvoja nelabvēlīgus un ekstremālus laikapstākļus (maiņa salnas, 28. - 29. jūlija vētra u.c.), kas būtiski ietekmēja vairākas lauksaimniecības nozares, kā arī atsevišķas nozares piedzīvoja un turpina saskarties ar tirgus norišu izraisītiem ekonomiskiem

izaicinājumiem, piemēram, ražošanas resursu augstās cenas. Augstās ražošanas izmaksas un globālie piegāžu ķēžu pārrāvumi turpina ietekmēt vietējo tirgu, radot spiedienu uz lauksaimniekiem.